

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 297/2012-47

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. apríla 2013 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka v konaní o sťažnosti J. B., B., zastúpenej advokátkou JUDr. S. T., B., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 22 D 395/1998 a jeho uznesením z 13. decembra 2011 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 14 CoD 3/2012 a jeho uznesením z 29. februára 2012 takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva J. B. na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 14 CoD 3/2012 a jeho uznesením z 29. februára 2012 porušené nebolo.

2. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. mája 2012 doručená sťažnosť J. B., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. S. T., B., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 22 D 395/1998 a jeho uznesením č. k. 22 D 395/1998-199 z 13. decembra 2011 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 CoD 3/2012 a jeho uznesením č. k. 14 CoD 3/2012-242 z 29. februára 2012 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“).

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo J. B... vlastniť majetok garantované v článku 20 ods. 1, ods. 4 Ústavy SR, právo na súdnu a inú právnu ochranu garantované v článku 46 ods. 1, ods. 2 Ústavy SR, právo na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru a právo na rovnosť účastníkov v konaní garantované v článku 47 ods. 3 Ústavy SR bolo porušené postupom a rozhodnutím Okresného súdu Bratislava III spis. zn. 22D 395/1998-199 zo dňa 13. 12. 2011 a postupom a rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave spis. zn. 14CoD 3/2012-242 zo dňa 29. 02. 2012.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava III spis. zn. 22D 395/1998-199 zo dňa 13. 12. 2011 a uznesenie Krajského súdu v Bratislave spis. zn. 14CoD 3/2012-242 zo dňa 29. 02. 2012 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.“

Sťažovateľka zároveň navrhla, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť ňou napadnutého uznesenia okresného súdu a uznesenia krajského súdu.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. I. ÚS 297/2012-13 z 13. júna 2012 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie a jej návrhu na odloženie vykonateľnosti ňou napadnutých uznesení nevyhovel.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci vyjadril okresný súd listom sp. zn. Spr 3444/2012 zo 16. augusta 2012 a krajský súd listom sp. zn. Spr. 3457/2012 z 31. júla 2012.

Okresný súd vo vyjadrení zo 16. augusta 2012, krajský súd vo vyjadrení z 31. júla 2012, ako aj právny zástupca sťažovateľky vo vyjadrení zo 6. septembra 2012 uviedli, že netrvajú na verejnom ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v dedičskom konaní po poručiťke MUDr. E. L., zomrelej 27. marca 1998, vedenom okresným súdom pod sp. zn. 22 D 395/1998 bolo zistené, že poručiťka zanechala listinu o vydedení svojej dcéry MUDr. L. P. vo forme notárskej zápisnice z 9. júla 1996 vyhotovenú notárkou JUDr. T. Š. (ďalej len „listina o vydedení z 9. júla 1996“) a závet vo forme notárskej zápisnice sp. zn. N

62/98, Nz 60/98 z 5. marca 1998 vyhotovený notárkou JUDr. T. S. (ďalej len „závet“), ktorou ustanovila za dedičku celého svojho majetku sťažovateľku.

Dcéra poručiťky sa žalobou podanou okresnému súdu 24. júla 1998 domáhala voči sťažovateľke ako žalovanej určenia neexistencie dôvodov jej vydedenia uvedených v listine o vydedení z 9. júla 1996 a neplatnosti závetu z 5. marca 1998 spísaného vo forme notárskej zápisnice [domáhala sa určenia neplatnosti závetu z dôvodu nespôsobilosti poručiťky na právny úkon závetu v zmysle § 38 Občianskeho zákonníka (pretože konala v duševnej poruche, ktorá ju činila na tento úkon neschopnou), ako aj z dôvodu nedostatku formálnych náležitostí notárskej zápisnice, v ktorej bol závet spísaný, pozn.].

Okresný súd viedol konanie o žalobe dcéry poručiťky doručenej 24. júla 1998 pod sp. zn. 15 C 76/1998 a vo veci rozhodol rozsudkom z 24. januára 2011 právoplatným 27. apríla 2011 tak, že žalobe v časti o určenie neexistencie dôvodov vydedenia dcéry poručiťky listinou o vydedení z 9. júla 1996 vyhovel a v časti o určenie neplatnosti závetu z 5. marca 1998 spísaného vo forme notárskej zápisnice žalobu zamietol.

Okresný súd v odôvodnení rozsudku sp. zn. 15 C 76/1998 z 24. januára 2011 v relevantnej časti uviedol:

„Na prejednanie dedičstva po poručiťovi je príslušný súd podľa miesta jeho posledného bydliska... Ide o výlučnú príslušnosť súdu na konania podľa § 88 ods. 1, písm. L, O. s. p.

Pri spornosti v otázke dedičského práva ide o situáciu, keď sa spochybňuje existencia alebo platnosť dedičského titulu, teda skutkové okolnosti... alebo okolnosti právne... Od uvedeného sa odvíjajú právne následky spojené s účasťou súdu výlučne príslušného v konaní o dedičstve a tiež ďalší postup v jeho konaní, pretože konanie o dedičstve ako nesporové konanie neumožňuje riešiť otázku sporného skutkového stavu, preto ako dôjde k sporu v skutkových otázkach, zákon ukladá tomuto súdu povinnosť pokúsiť sa o ich odstránenie a len ak tento postup je neúspešný, súd príslušný na prejednanie dedičstva odkáže účastníka na podanie určovacej žaloby. Účelom podania takejto žaloby je posúdenie skutkových aj právnych okolností avšak len v príčinnej súvislosti

so spornými skutočnosťami. (R 34/1976 s. 225, R 19/1989 s. 114) Výlučne príslušným súdom je v otázke meritórneho prejednávania a rozhodnutia sporného skutkového stavu potom súd podľa § 88 ods. 1, písm. ch, O. s. p. Ani tento súd však v súvislosti s predmetom prejednávanej veci nie je príslušným súdom ako o veci s ňou súvisiacou posudzovať výlučne nesporné, t. j. formálne a zákonom predpísané náležitosti notárskej zápisnice..., pretože ide o nesporné právne náležitosti, ktoré sú vymedzené len súdu výlučne príslušnému na konanie o dedičstve aj s poukazom k § 89 O. s. p.

V tomto rozsahu preto súd konal len o sporných skutkových okolnostiach medzi účastníkmi konania, vymedzených navrhovateľkou v návrhu na začatie konania t. j. spochybnenie dedičského práva odporkyne ako testamentárneho dediča z právneho úkonu – závetu poručiťky zo dňa 05. 03. 1998, ktorý právny úkon ho pre duševnú poruchu poručiťky robí absolútne neplatným, ako aj spochybnenie existencie zákonných dôvodov na odňatie dedičského práva navrhovateľky ako neopomenuteľného dediča poručiťkou v listine o vydedení zo dňa 09. 07. 1996...“

Po právoplatnom skončení samostatného konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 15 C 76/1998 jeho rozsudkom z 24. januára 2011 okresný súd pokračoval v dedičskom konaní po poručiťke vedenom pod sp. zn. 22 D 395/1998.

Dcéra poručiťky ako jej zákonná dedička podaním doručeným okresnému súdu 2. júna 2011 v dedičskom konaní po poručiťke vedenom pod sp. zn. 22 D 395/1998 s poukazom na § 175k ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) poprela dedičské právo sťažovateľky ako závetnej dedičky z dôvodu nedostatku formálnych náležitostí notárskej zápisnice, v ktorej bol spísaný závet poručiťky z 5. marca 1998.

Okresný súd v dedičskom konaní postupom podľa § 175k ods. 1 OSP vyšetril podmienky dedičského práva zákonnej a závetnej dedičky posúdením formálnych náležitostí notárskej zápisnice, v ktorej bol spísaný závet poručiťky z 5. marca 1998, a o podaní dcéry poručiťky (doručenom okresnému súdu 2. júna 2011) rozhodol napadnutým uznesením tak, že vo výrokovej časti svojho uznesenia uviedol: „Súd bude

d'alej konať s MUDr. L. P..., o ktorej sa domnieva, že je dedičkou zo zákona a nebude konať s J. B. (sťažovateľkou, pozn.)...“

Okresný súd v odôvodnení napadnutého uznesenia v relevantnej časti uviedol:

„V tomto prípade sa teda jedná o nedodržanie formálnych náležitostí závetu spísaného vo forme notárskej zápisnice v zmysle ustanovení § 52 ods. 1 a 3 Notárskeho poriadku.

Na základe uvedených dôvodov týkajúcich sa chýbajúcich formálnych náležitostí notárskej zápisnice v zmysle ustanovení § 47 písm. e), § 52 ods. 1 a 3 Notárskeho poriadku nie je možné považovať predloženú listinu za platnú notársku zápisnicu.

Neplatnosť notárskej zápisnice však nemá vždy za následok aj neplatnosť právneho úkonu, ktorý listina obsahuje, v tomto prípade závetu. Ak pre právny úkon zákon nepredpisuje formu notárskej zápisnice a listina obsahuje náležitosti, ktoré pre konkrétny právny úkon listina požaduje, je právny úkon platný.

Závet poručiťky MUDr. E. L. však nemožno považovať ani za platný závet napísaný v inej forme v zmysle § 476 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože nespĺňa zákonné náležitosti uvedené v § 476c ods. 1 Občianskeho zákonníka...

Z uvedených dôvodov má súd za to, že závet je neplatný, a preto v konaní o prejednaní dedičstva po poručiťke bude konať s dedičkou zo zákona, s dcérou poručiťky MUDr. L. P...“

Sťažovateľka podala odvolanie proti uzneseniu okresného súdu, v ktorom okrem namietania nesprávnych záverov okresného súdu v otázke absencie formálnych náležitostí notárskej zápisnice, v ktorej bol spísaný závet poručiťky z 5. marca 1998, namietala aj prekážku rozhodnutej veci (res iudicata). Podľa sťažovateľky právoplatný rozsudok okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 76/1998 o zamietnutí žaloby dcéry poručiťky, ktorou sa domáhala určenia neplatnosti závetu z 5. marca 1998 spísaného vo forme notárskej zápisnice, je prekážkou veci rozhodnutej pre opätovné posudzovanie platnosti tohto závetu z hľadiska splnenia formálnych náležitostí notárskej zápisnice, v ktorej bol závet vyhotovený v namietanom dedičskom konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 22 D 395/1998.

Krajský súd napadnutým uznesením v odvolacom konaní potvrdil uznesenie okresného súdu, stotožnil s jeho dôvodmi o neplatnosti závetu pre nesplnenie formálnych náležitostí a v relevantnej časti odôvodnenia svojho rozsudku vo vzťahu k prekážke res iudicata uviedol:

„Z obsahu súdneho spisu odvolací súd zistil, že MUDr. L. P., dedička o zákona, podaním doručeným súdu dňa 2. 6. 2011 poprela dedičské právo p. J. B. – dedičky zo závetu a to z dôvodu formálnych nedostatkov závetu spísaného vo forme notárskej zápisnice... V tejto súvislosti poukazuje odvolací súd na tú skutočnosť, že konanie o dedičstve ako nesporové konanie neumožňuje súdu riešiť otázky skutkového stavu. Jednou z týchto otázok, ktorá vyvstala aj v tomto konaní, bola otázka spôsobilosti poručiťelky na spísanie závetu. O tejto skutkovej otázke právoplatne rozhodol Okresný súd Bratislava III rozsudkom č. k. 15C 76/1998-515 zo dňa 24. 1. 2011, v ktorom zamietol návrh na určenie neplatnosti závetu z tohto dôvodu. Napriek námietkam MUDr. L. P., ktorá v tomto sporovom konaní vystupovala ako navrhovateľka, v rámci ktorých poukázala na formálne nedostatky notárskej zápisnice, súd konštatoval, že na rozhodnutie o tejto veci je príslušný súd v rámci konania o dedičstve s poukazom na § 89 O. s. p., nakoľko posúdenie dodržania formálnych náležitostí notárskej zápisnice je otázkou právnou, nie otázkou posúdenia sporného skutkového stavu. S prihliadnutím na vyššie uvedené, nemožno dať za pravdu odvolateľke, že o otázke posúdenia formálnych náležitostí notárskej zápisnice sa už konalo a bolo rozhodnuté, čo zakladá prekážku res iudicata, teda prekážku právoplatne rozhodnutej veci. Naopak, s prihliadnutím na právnú úpravu, ako aj rozsudok Okresného súdu Bratislava III č. k. 15 C 76/1998-515 zo dňa 24. 1. 2011 je zrejmé, že otázkou posúdenia platnosti závetu z hľadiska splnenia formálnych náležitostí notárskej zápisnice, prostredníctvom ktorej bol spísaný, sa súd nezaoberal a právoplatne o nej nerozhodol...“

Sťažovateľka v sťažnosti namieta porušenie ňou označených základných a iných práv uznesením okresného súdu a uznesením krajského súdu z dôvodu, že podľa nej nebol správny postup ani právne závery, na základe ktorých rozhodol okresný súd a s ktorými sa krajský súd stotožnil.

Okresný súd aj krajský súd vo svojich vyjadreniach zotrvali na správnosti svojho postupu i záverov vyslovených v ich rozhodnutiach a sťažnosť sťažovateľky považujú za nedôvodnú.

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Sťažovateľka sťažnosťou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a uznesením okresného súdu a postupom a uznesením krajského súdu v odvolacom konaní proti uzneseniu okresného súdu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní rovní.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

K sťažovateľkou namietanému porušeniu jej základných a iných práv postupom a uznesením okresného súdu ústavný súd konštatuje, že v súlade so zásadou subsidiarity nepatrí do jeho právomoci preskúmanie postupu a uznesenia okresného súdu. Postup a uznesenie okresného súdu boli preskúmateľné aj preskúmané na základe sťažovateľkou podaného odvolania krajským súdom, a preto ústavný súd sťažnosti sťažovateľky v tejto časti nevyhovuje.

Ústavný súd sa preto v rámci svojej právomoci obmedzil na preskúmanie uznesenia krajského súdu.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Tomuto základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zodpovedá uplatňovanie zásady prednosti ústavne konformného výkladu, ktorý ústavný súd uplatňuje aj v konaniach o návrhoch fyzických osôb alebo právnických osôb, pričom zdôrazňuje, že z tejto zásady vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 96/07). Ústavný súd v tejto súvislosti dodáva, že ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho

pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách.

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmavania vtedy, ak by vyvozené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 157 ods. 2 OSP súd v odôvodnení rozsudku uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé a ústavne akceptovateľné.

V súlade s uvedeným ustanovením Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Sťažnostné námietky sťažovateľky je možné ustáliť v troch okruhoch.

1. Sťažovateľka namietala nesprávny postup okresného súdu v dedičskom konaní (odobrený krajským súdom), ktorý podľa sťažovateľky nebol oprávnený sám posudzovať platnosť závetu spísaného formou notárskej zápisnice z hľadiska splnenia jej formálnych náležitostí postupom podľa § 175k, ale mal odkázať zákonnú či závetnú dedičku na podanie určovacej žaloby, resp. sám mal rozhodnúť určovacím výrokom o platnosti alebo neplatnosti závetu.

2. Sťažovateľka ďalej namietala, že právoplatný rozsudok okresného súdu sp. zn. 15 C 76/1998 z 24. januára 2011, ktorým bola zamietnutá žaloba zákonnej dedičky o určenie neplatnosti závetu z 5. marca 1998 spísaného vo forme notárskej zápisnice, bol v danom prípade prekážkou *res iudicata* pre opätovné posudzovanie platnosti tohto závetu v namietanom dedičskom konaní.

3. Napokon sťažovateľka namietala nesprávnu interpretáciu a aplikáciu Notárskeho poriadku pri posudzovaní náležitostí závetu z 5. marca 1998 spísaného formou notárskej zápisnice a záver okresného súdu odobrený krajským súdom o jej neplatnosti pre nesplnenie zákonných formálnych náležitostí.

Podľa § 175k ods. 1 OSP ak niekto pred potvrdením nadobudnutia dedičstva tvrdí, že je dedičom, a popiera dedičské právo iného dediča, ktorý dedičstvo neodmietol, vyšetrí súd podmienky dedičského práva oboch a koná ďalej s tým, u koho sa domnieva, že je dedičom.

Podľa § 175k ods. 2 OSP ak však rozhodnutie o dedičskom práve závisí od zistenia sporných skutočností, odkáže súd uznesením po márnom pokuse o zmier toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, aby svoje právo uplatnil žalobou.

Na podanie žaloby určí lehotu. Ak žaloba nebude podaná v lehote, pokračuje súd v konaní bez zreteľa na tohto dediča.

Uznesením vydaným podľa § 175k ods. 1 OSP môže byť rozhodnuté iba o tom, s kým bude súd ďalej konať ako s dedičom, resp. s kým nebude ďalej konať ako s dedičom. Týmto postupom a uznesením súdu sa vyšetrujú podmienky dedičského práva pre účely dedičského konania a má význam pre vymedzenie účastníkov dedičského konania.

Z obsahu § 175k ods. 2 OSP vyplýva, že súd v dedičskom konaní je oprávnený postupovať podľa § 175 ods. 1 OSP, a teda oprávnený sám vyšetriť podmienky dedičského práva a určiť, s kým bude ďalej konať ako s dedičom, len v prípade, ak vyšetrenie podmienok dedičského práva si nevyžaduje posúdenie skutočností sporných medzi účastníkmi. Keďže dedičské konanie je konaním nesporovým, a preto súdu v dedičskom konaní neprináleží objasňovať skutočnosti, ktoré sú medzi účastníkmi sporné. V prípade, ak vyšetrenie podmienok dedičského práva závisí od objasnenia spornej skutočnosti, súd v súlade s § 175k ods. 2 OSP odkáže uznesením toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, aby svoje právo uplatnil žalobou.

V posudzovanom prípade vyšetrenie podmienok dedičského práva záviselo od posúdenia platnosti závetu z 5. marca 1998 spísaného formou notárskej zápisnice z hľadiska splnenia formálnych náležitostí tejto listiny.

Ústavný súd konštatuje, že posúdenie platnosti závetu z hľadiska jeho formálnych náležitostí nie je možné považovať za spornú skutkovú otázku v zmysle § 175k ods. 2 OSP v namietanom dedičskom konaní, ktorá by zakladala povinnosť okresného súdu v nesporovom dedičskom konaní odkázať niektorého z účastníkov na uplatnenie si svojho dedičského práva žalobou.

Posúdenie platnosti závetu z hľadiska jeho formálnych náležitostí je otázkou právneho posúdenia veci, ktoré v zmysle § 175k ods. 1 a 2 OSP prináleží súdu v dedičskom konaní.

Preto ak okresný súd v dedičskom konaní postupom podľa § 175k ods. 1 OSP sám vyšetril podmienky dedičského práva zákonnej a závetnej dedičky posúdením platnosti závetu z hľadiska jeho formálnych náležitostí ako prejudiciálnej otázky a vo výrokovej časti napadnutého uznesenia určil, že ďalej bude konať s účastníčkou ako so zákonnou dedičkou, nepostupoval v rozpore s § 175k ods. 1 a 2 OSP.

Ústavný súd zároveň konštatuje, že existencia právoplatného rozsudku, ktorým bola zamietnutá žaloba zákonnej dedičky o určenie neplatnosti závetu, v danom prípade netvorila prekážku *res iudicata*, pretože absentuje totožnosť predmetu konania. Kým v namietanom konaní okresný súd rozhodoval o určení dedičského práva, v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 76/1998 okresný súd rozhodoval len o jednej prejudiciálnej otázke rozhodnej pre určenie dedičského práva, nie o samotnom určení dedičského práva.

V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že ani vo vzťahu k posúdeniu prejudiciálnej otázky platnosti závetu z hľadiska splnenia jeho formálnych náležitostí (ako otázky právnej) v namietanom dedičskom konaní rozsudok okresného súdu sp. zn. 15 C 76/1998 netvoril prekážku *res iudicata*, pretože platnosť závetu z hľadiska uvedených kritérií ním nebola posudzovaná. Napriek tomu, že zákonná dedička v konaní o určenie neplatnosti závetu namietala jej neplatnosť aj z dôvodu nedostatku jeho formálnych náležitostí, okresný súd vylúčil zo svojej prieskumnej právomoci posudzovanie platnosti závetu z dôvodu absencie jeho formálnych náležitostí (a obmedzil sa na posúdenie platnosti závetu len s ohľadom na spôsobilosť poručiťky na jej spísanie) s poukazom na to, že uvedené je nespornou právnou otázkou, na riešenie ktorej je príslušný súd prejednávajúci dedičstvo.

Ústavný súd po dôslednom oboznámení sa aj s dôvodmi, pre ktoré krajský súd dospel k záveru o absencii formálnych náležitostí závetu z 5. marca 1998 spísaného formou notárskej zápisnice, konštatuje, že závery krajského súdu sú náležité odôvodnené a nie je v nich možné ustáliť prvky arbitrárnosti.

Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že postup a uznesenie krajského súdu sú z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné, a preto nimi nebolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, základné právo na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy ani právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd podľa svojej stabilizovanej judikatúry (napr. II. ÚS 78/05, I. ÚS 310/08, I. ÚS 253/2012) zastáva názor, že všeobecný súd spravidla nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patria aj základné práva vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru, teda o prípadnom porušení uvedených práv by bolo možné v danej veci uvažovať len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením.

Keďže namietaným postupom a rozhodnutím nebolo porušené základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako ani základné právo podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, nemohlo dôjsť následne ani k porušeniu v danom prípade namietanému porušeniu základných práv sťažovateľky majetkového charakteru podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy.

Pokiaľ ide o žiadosť sťažovateľky zrušiť napadnuté uznesenie krajského súdu a priznať jej náhradu trov konania, ústavný súd uvádza, že tieto výroky sú viazané na vyhovieň vo veci samej. Keďže ústavný súd vyslovil, že v sťažnosti označené základné a iné práva sťažovateľky porušené neboli, resp. sťažnosti v časti smerujúcej proti okresnému súdu nevyhoveli, ďalšími návrhmi sťažovateľky uvedenými v jej sťažnosti sa pri svojom rozhodovaní už nezaoberal.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. apríla 2013